

УДК 338

*А. А. Рябушкіна,
студентка, Національний Університет Харчових Технологій, м. Київ*

ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

*А. А. Ryabushkina,
student, National University of Food Technology, Kyiv*

PRODUCT QUALITY AND ENSURING OF ITS COMPETITIVENESS

У статті розглянуто поняття конкурентоспроможності продукції та якості як її основного фактора. Обґрунтовано причини незадовільної якості харчової продукції та запропоновано шляхи забезпечення високої якості продукції.

The article deals with the concept of competitiveness and quality as its main factor. Reasonably unsatisfactory quality of food and the ways of providing high quality products.

Ключові слова: *Якість, конкурентоспроможність продукції, продукти харчування, система управління якістю, продукція підприємства.*

Key words: *Quality, competitiveness of products, food, control system of quality, production of the enterprise.*

Постановка наукової проблеми та її значення. Розвиток ринкових відносин в Україні неможливий без ефективного та стабільного розвитку економіки, що насамперед залежить від випуску конкурентоздатної продукції. Це є показником діяльності не лише окремих підприємств, але й економіки країни загалом. Одним з найважливіших факторів, що визначають успішність діяльності підприємства та забезпечення конкурентоспроможності його продукції є її висока якість, що повинна відповідати не лише вітчизняним, а й міжнародним стандартам. Якість же харчової продукції, без якої неможливе існування людства, в першу чергу залежить від якості сільськогосподарської продукції, з якої вона виготовляється. За останні роки якість продукції сільського господарства в Україні, а відповідно і харчової продукції, вимагає бажати кращого. Саме тому для завоювання міжнародних ринків і забезпечення відповідної конкурентоспроможності харчової продукції на вітчизняних ринках, необхідно постійно слідкувати за підвищенням її якості, що є запорукою успішного функціонування підприємств. Покращення якості продукції є одним із найважливіших напрямів інтенсивного розвитку економіки країни, джерелом економічного росту, ефективності суспільного виробництва. У ринковій економіці проблема якості є найважливішим чинником підвищення рівня життя, економічної, соціальної й екологічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням проблем якості та конкурентоспроможності продукції займалися багато закордонних та вітчизняних вчених. Зокрема проблемою конкурентоспроможності та якості як основного фактора забезпечення конкурентоспроможності підприємства займалися такі відомі науковці як Г.Азов, Ф. Найт, В.Л. Дикань, А.Машнов, Т.Загорна, О.Дубров, С.Климент та інші. Проблемою забезпечення високої якості продуктів харчування досліджували такі вчені-економісти як П.Лайко, П.Саблук, А. Лисецький, Г.Чернюк та інші. Але, враховуючи те, що деякі аспекти якості продукції харчування, як фактора забезпечення її конкурентоспроможності, недостатньо враховані або ж носять проблемний характер доцільно більш детально дослідити ці питання.

Мета дослідження. Дослідити якість як фактор забезпечення конкурентоспроможності продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, визначити проблеми підвищення якості продукції харчової промисловості та шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Конкурентоспроможність продукції відображає сукупність властивостей, що показує міру задоволення конкурентної потреби стосовно аналогічної продукції, яка репрезентована на ринку. Конкурентоспроможність у найширшому розумінні визначає можливість продажу товару на конкретному ринку в конкретний проміжок часу. Конкурентоспроможною можна вважати однорідну продукцію з технічними параметрами і техніко-економічними показниками [5, с.85].

Важливою умовою конкурентоспроможності економіки країни, регіону, підприємства є забезпечення відповідної якості та конкурентоспроможності продукції. Таким чином, конкурентоспроможність продукції підприємства необхідно оцінювати, як і щодо регіональних підприємств-конкурентів, так і згідно з міжнародними стандартами та вимогами якості продукції.

Одним з ефективних засобів забезпечення конкурентоспроможності та стійкості вітчизняних підприємств є гнучкість його виробничих систем, здатність адаптуватись до змін умов функціонування з меншими витратами і без втрат. Пошук своїх споживачів, розроблення нових видів продукції самі не можуть зберегти конкурентні переваги та стійкість підприємства, якщо якість виготовлення продукції не відповідає світовим стандартам [6, с.37].

Соціально-економічне значення підвищення якості як конкурентоспроможності продукції полягає в тому, що заходи спрямування сприяють формуванню ефективнішої системи господарювання за умов ринкових відносин. Соціально-економічна ефективність підвищення конкурентоспроможності продукції, що виготовляють підприємствами полягає передусім у тому, що високоякісна та конкурентоспроможна продукція завжди повніше й краще задовольняє суспільно-соціальні потреби в ній; підвищення якості продукції є специфічною формулою виявлення закону економії робочого часу; конкурентоспроможна продукція забезпечує постійну фінансову стійкість підприємства та сприяє покращенню кінцевих фінансових результатів діяльності підприємства [8, с.8].

Проте поняття якості є одним з найскладніших, серед тих, що досліджуються вченими-науковцями, тому досить важко однозначно сформулювати її визначення та значення, так як дане поняття можна віднести до різноманітних об'єктів.

Під якістю продукції найчастіше розуміють сукупність її властивостей, які зумовлюють рівень здатності задовольняти певні потреби споживачів відповідно до їх призначення. Також якість можна охарактеризувати як сукупність характерних форм, зовнішнього вигляду й умов застосування, якими повинні бути наділені товари відповідно до свого призначення. Вищеперелічені елементи визначають вимоги до якості виробу, які конкретно закладені на етапі проектування в технічній характеристиці виробу, в конструкторській документації, в технічних умовах, що передбачають якість сировини, розміри тощо [3, с.6].

Недостатня дослідженість сутності і значення якості продукції продовжує бути однією з основних причин низької ефективності виробництва продукції та її низької конкурентоспроможності на внутрішньому й зовнішньому ринках.

Основними причинами, що визначають необхідність забезпечення і підвищення якості є:

- безперервне і кількісне зростання потреб (особистих, суспільних, виробничих), їх якісний розвиток і видозміна;
- зростання ролі і темпів науково-технічного прогресу в розвитку науки, техніки, виробництва, економіки;
- удосконалення і ускладнення конструкцій виробів, що випускаються, підвищення значущості функцій, які виконуються ними; наслідок, можливе зростання вартості браку;

- посилення вимог до інтенсифікації виробництва і підвищення його ефективності;
- посилення конкуренції на внутрішніх і світових ринках [1, с.39].

Для виробника продукція без дефектів, які б негативно впливали на її продаж, має найвищу цінність. Для споживача найвища цінність з'являється лише тоді, коли властивості продукції максимально відповідають його інтересам. Тому виробник завжди повинен усю свою увагу приділяти задоволенню попиту споживача. Саме ця проблема задоволення попиту існує зараз, оскільки відбулося насичення ринку продукцією, і нові потреби традиційними формами обслуговування не можуть бути забезпечені, що призводить до негативних результатів діяльності підприємства [2, с.45].

Існує два методи зміни якості. Перший полягає в простому перегрупуванні тих характеристик, що має продукція. Другий, складніший шлях, полягає у зміні складу характеристик продукції [10, с.14].

Забезпечити конкурентоспроможність продукції неможливо без комплексного вирішення економічних питань якості, а витрати на виготовлення продукції зростають більшою мірою, ніж підвищується її якість.

Дослідження, проведені в ряді країн, показали, що в компаніях, які мало приділяють уваги якості, до 60% часу може витрачатися на виправлення браку.

Розглядаючи питання забезпечення якості, слід урахувати й те, що поліпшення якості продукції на підприємстві вимагає додаткових виробничих витрат, отже, зростає собівартість продукції і, відповідно, її ціна. Проте додаткові витрати повністю відшкодовуються у вищій ціні більш якісного товару, що забезпечує зростання рівня рентабельності й обсягу прибутку.

Аналіз роботи японських підприємств показує, що випуск високоякісної продукції дозволяє отримати потрібну вигоду у вигляді більш низьких виробничих витрат, більш високих чистих доходів, більшої частки ринку. Високоякісна продукція приносить приблизно на 40 % більше прибутку на інвестований капітал, ніж продукція низької якості [4, с.262].

Розглядаючи питання забезпечення якості справедливим можна вважати вислів, що немає такого явища, як проблема якості, а є проблема кваліфікації персоналу, який працює з урахуванням вимог ринку або без такого врахування.

Рівень якості покращується при зацікавленій участі працівників усіх підрозділів підприємства, адже 80–90 % заходів, спрямованих на підвищення якості, не контролюється відділом технічного контролю; для підвищення рівня якості продукції важливим є процес постійного навчання персоналу й підвищення мотивації його праці.

У зв'язку із цим необхідно відзначити роль вищої ланки управління в розробці системи, яка стимулює якісну роботу персоналу. Роль керівництва пояснюється тим, що воно повністю відповідає за ключові питання роботи підприємства – виділення ресурсів, створення організаційної структури, підбір і навчання кадрів, визначення політики, розробку стандартів, правил і процедур, аналіз змісту й методів роботи, оцінку та стимулювання результатів діяльності, розвиток управлінської команди.

Більшість підприємств розглядають якість як високоефективний засіб обійти конкурентів за допомогою постійної пропозиції на ринок товарів та послуг, що за допомогою вищих якісних характеристик краще задовольнять потреби споживачів, ніж аналогічна продукція конкурентів.

Основною задачею державної влади на даний час повинно бути стимулювання виробництва високоякісної, екологічно безпечної та конкурентоспроможної продукції з використанням новітніх технологій. Якість же сільськогосподарської продукції та продуктів харчування на даний момент повинна бути першочерговою задачею державної влади будь-якого рівня.

Проблема високоякісного харчування у нашій державі набуває все більшого поширення в результаті того, що зростає кількість населення, тому відповідно зростає і попит на продукції харчування. Саме тому для того, щоб якнайповніше задовольнити потреби і при цьому зекономити на виробництві підприємці починають використовувати агрохімікати при вирощуванні сільськогосподарських культур і зберіганні продукції. Тому державним органам необхідно звернути на це увагу, так само як і на те, що досить часто вітчизняні виробники економлять на смакових якостях продукції, її упаковці та транспортуванні.

Однією з проблем вітчизняних харчових підприємств є те, що сільськогосподарська сировина для цієї продукції часто виготовляється в антисанітарійних умовах і це справляє величезний вплив на якість готової продукції. Одним із рішень даної проблеми є власне виробництво сировини вітчизняними підприємствами з дотриманням усіх державних стандартів.

Висока якість вітчизняної продукції сприятиме створенню високого іміджу України на міжнародних ринках, покращення взаємозв'язків з іншими країнами.

Значне зростання виробництва високоякісної сільськогосподарської продукції і продуктів харчування можливе за таких обставин:

- формування ефективної системи підтримки українського аграрного виробника відповідно до вимог СOT і ЄС;
- узгодження національних стандартів сільськогосподарської та харчової продукції з міжнародними стандартами;
- розробка та впровадження національної програми кредитування високоякісної сільськогосподарської продукції та продуктів харчування [7, с.21].

Найголовнішою передумовою покращення системи контролю якості до рівня СOT є заміна застарілих систем новішими, що вже давно існують на міжнародних ринках. У світі розроблено безліч систем, що наблизять якість харчової продукції підприємств України до міжнародних. Однією з таких є система НАССР (Hazard Analysis and Critical Control Point), або Система аналізу небезпечних чинників та критичних точок контролю. Це науково обґрунтована система, що дає змогу забезпечувати виробництво безпечної продукції шляхом ідентифікації та контролю небезпечних чинників. Система НАССР є єдиною системою управління безпечністю харчової продукції, яка довела свою ефективність і прийнята міжнародними організаціями [9].

Директор Департаменту продовольства Мінагрополітики Олександр Куць вважає, що умовах конкуренції на продовольчому ринку виграють саме підприємства, чия продукція буде більш якісною та безпечною, ті, хто навчиться економити на витратах, захищати свій бренд, і ті, хто зуміє зайняти нові ринки. Саме наявність впроваджених систем управління безпечністю, побудованих на принципах НАССР, на підприємстві зможе забезпечити всі ці фактори [9].

Для вітчизняних підприємств застосування вищезазначеної системи якості є ще більш важливим, зважаючи на те, що сертифікати даних систем є міжнародними і це допоможе їм вийти на нові зарубіжні ринки зі своєю, конкурентоздатною продукцією. Це є важливим фактором забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції, враховуючи той факт, що Україна намагається вступити до Європейського Союзу.

Забезпечення необхідної якості продукції повинно мати постійний характер і контролюватися на всіх стадіях виробництва продукції. Для цього необхідно створити відрегульовану систему дій, що сприятиме задоволенню потреб споживачів як на вітчизняних так і на міжнародних ринках та покращенню процесу виробництва.

Висновки. Для того, щоб підвищити якість харчової продукції і відповідно її конкурентоспроможність необхідно:

- забезпечити вітчизняні переробні підприємства високоякісною сільськогосподарською сировиною;
- підвищити технічний та технологічний рівень підприємств;
- підвищити увагу державних органів всіх рівнів до проблеми якості сільськогосподарської та харчової продукції;
- запровадити на усіх підприємствах, що працюють на зарубіжних та вітчизняних ринках систем управління якістю та безпечністю харчової продукції, побудованих на принципах НАССР;
- створення програм фінансування проектів по підвищенню якості продукції.

Отже, якість є одним з основних факторів підвищення конкурентоспроможності на вітчизняних та зарубіжних ринках. Тому підприємствам харчової промисловості необхідно приділяти велику увагу даному фактору, хоча він і потребує додаткових витрат. Проте ці витрати повністю компенсуються за рахунок отримання додаткових прибутків, так як існує високий попит на високоякісну та екологічно безпечну продукцію харчування. Високі стандарти якості допомагають вітчизняним підприємствам завоювати зарубіжні ринки, тому встановлення таких стандартів повинно бути першочерговою задачею державних органів управління.

Література.

1. Вандяк Н.П. Значення підвищення якості продукції на підприємствах харчової промисловості / Вандяк Н.П. // Стратегія ресурсозберігаючого використання аграрно-економічного потенціалу на основі активізації інноваційно-інвестиційної діяльності – об'єктивна передумова інтеграції країни в світове співтовариство. Збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції 18 травня 2007 р. – Тернопіль, 2007. – С. 39
2. Галичев А.В. Основы управления качеством продукции / А.В.Галичев. – М. : РИА «Стандарты и качество», 2001. – 424с.
3. Гиссин В.И. Управление качеством продукции / В.И.Гиссин. – Ростов н/Дону : Феникс, 2000. С.6.
4. Как работают японские предприятия / [под ред. Я. Мондена и др.] ; сокр. пер. с англ. – М. : Экономика, 1999. – С.262
5. Кардаш В.Я. Маркетингова товарна політика: Підручник. – К.: КНЕУ, 2001. – 240с.
6. Конкурентна стійкість на ринку: оцінка конкурентоспроможності як чинник визначення стійкості підприємства ринку//Легка промисловість. – 2003, №3. – С.37.
7. Лайко П.А., Бабієнко М.Ф., Бузовський С.А., Іщенко Т.Д. Якість сільськогосподарської продукції та продуктів харчування як вирішальна складова продовольчої безпеки. // Економіка АПК. – 2005. – №1. – С.12.

8. Пономарьова О.С. Вплив якості продукції на конкурентоспроможність підприємства / О.С. Пономарьова // Економіка, фінанси, право. - 2009. - №5. - С. 8.
9. Сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>
10. Шаповал М.І. Менеджмент якості : підручник / М.І.Шаповал. – 3-тє вид., випр. і допов. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2007. – 471 с.

References.

1. Vandyak N.P. Znachennya pidvischennya yakosti produkciï na pidpriemstvax xarchovoi promislovosti / Vandyak N.P. // Strategiya resursozberigayuchogo vikoristannya agrarno-ekonomichnogo potencialu na osnovi aktivizacii innovaciino-investiciïnoi diyal'nosti – ob'ektivna peredumova integracii kraini v svitove spivtovaristvo. Zbirk tez dopovidei mizhnarodnoi naukovopraktichnoi konferencii 18 travnya 2007 r. – Ternopil', 2007. – S. 39
2. Galichev A.V. Osnovy upravleniya kachestvom produkciï / A.V.Galichev. – M. : RIA «Standarty i kachestvo», 2001. – 424s.
3. Gissin V.I. Upravlenie kachestvom produkciï / V.I.Gissin. – Rostov n/Donu : Feniks, 2000. S.6.
4. Kak rabotayut yaponskie predpriyatiya / [pod red. YA. Mondena i dr.]; sokr. per. s angl. – M. : Ekonomika, 1999. – S.262
5. Kardash V.YA. Marketingova tovarna politika: Pidruchnik. – K.: KNEU, 2001. – 240s.
6. Konkurentna stiiikist' na rinoк: ocinka konkurentospromozhnosti yak chinnik viznachennya stiiikosti pidpriemstva rinku//Legka promislovist'. – 2003, №3. – S.37.
7. Laiko P.A., Babienko M.F., Buzovs'kii E.A., Ischenko T.D. YAkist' sil's'kogospodars'koi produkciï ta produktiv xarchuvannya yak virisha' na skladova prodovol'choi bezpeki. // Ekonomika APK. – 2005. – №1. – S.12.
8. Ponomar'ova O.S. Vpliv yakosti produkciï na konkurentospromozhnist' pidpriemstva / O.S. Ponomar'ova // Ekonomika, finansi, pravo. - 2009. - №5. - S. 8.
9. Sait Ministerstva agrarnoi politiki ta prodovol'stva Ukraini [Elektronniï resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.minagro.gov.ua>
10. SHapoval M.I. Menedzhment yakosti : pidruchnik / M.I.SHapoval. – 3-te vid., vipr. I dopov. – K. : T-vo «Znannya», KOO, 2007. – 471 s.

Стаття надійшла до редакції 12.07.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"